

УДК 351.712.2.028

НАДАННЯ ПРЕФЕРЕНЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИМ ВИРОБНИКАМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Зубар В.В.

здобувач Харківського регіонального інституту НАДУ при Президентіві України

Annotation

Short-term government economy regulation in the sphere of procurement by means of restrictions of the participation in tender Ukrainian producers is analysed. Conservation to competitions in procurement is proved.

Анотація

Проаналізовано процес короткострокового державного регулювання економіки у сфері державних закупівель за допомогою обмеження участі в тендерах українських виробників. Доведено доцільність збереження конкуренції.

Ключові слова

Преференції, короткострокове державне регулювання, державні закупівлі, тендер.

I. Вступ

Без конкуренції на вільному ринку попит і пропозиція лишилися б головному регулятору суспільного виробництва, і ми не змогли б отримати вільне ціноутворення й визначити оптимальну пропорцію виробництва та його економічну ефективність.

Держава за допомогою економічних і законодавчих важелів повинна намагатись, по-перше, стимулювати певні напрями розвитку економіки, по-друге, зберігати ринкові механізми, зокрема конкуренцію.

Розвиток нашої держави повною мірою залежить від соціально-економічних процесів. Так, Україна у травні 2008 р. стала повноправним членом Світової організації торгівлі, тобто фактично сформувала ринкову економіку, але це не заперечує необхідність державного регулювання економічних процесів. Існують різні погляди на масштаби, форми та інтенсивність втручання держави в цю сферу.

II. Постановка завдання

Метою статі є дослідження питання короткострокового державного регулювання економіки у сфері державних закупівель й надання преференцій вітчизняним виробникам; доведення доцільності збереження конкуренції у сфері держзакупівель.

III. Результати

Регулювання економіки здійснюється в рамках господарського й цивільного законодавства та інших законів і підзаконних актів, за допомогою яких встановлюються норми і правила. В їх основі лежить об'єктивний план дій, послідовність певних заходів.

Метою держави у сучасній ринковій економіці є не стільки коригування ринкових механізмів, скільки створення умов для їхнього ефективного функціонування: конкуренція має забезпечуватися там, де є можливість, регульовальний вплив держави – там, де необхідно [1]. Іншими словами, державне управління економікою доповнює ринковий механізм, що в сукупності становить єдину систему макроекономічного управління народним господарством.

Проблеми, які накопичились у вітчизняних виробників після розпаду СРСР, через трансформацію планової економіки у ринкову, а також через деіндустріалізацію держави у зв'язку з поглибленням кризи високотехнологічних і переробних галузей, перетворили Україну на постачальника дешевої сировини та неякісної продукції. При цьому сформувалася й відповідна структура товарообміну, в якій, наприклад, експортна продукція вітчизняного машинобудування становить менше 10% і її частка постійно зменшується. Ця тенденція посилюється. Сьогодні існує реальна загроза повної деградації вітчизняного виробничого та інтелектуального потенціалу, ліквідація цілих галузей виробництва наукомісткої та високотехнологічної продукції.

Під час економічної кризи актуальною стає комплексна підтримка вітчизняного виробника з боку нашої держави, а саме державного регулювання ринку, зокрема регулювання ринку товарів, робіт і послуг, які закуповуються за державні кошти.

Проведення державою політики захисту вітчизняного виробника є, по суті, мірою протекціоністської політики щодо місцевих виробників. Це не особливе явище – така практика реально існує в більшості індустріально розвинутих країнах світу. Існує близько 800 видів різних нетарифних обмежень, які тим чи іншим чином регулюють понад 60% зовнішньої торгівлі.

Слід зважати й на те, що протекціонізм у чистому вигляді має багато негативних рис. По-перше, штучно обмежується доступ на внутрішній ринок ефективного виробника, і відбувається стимуляція неефективного. Внаслідок цього завжди зростає ціна на товар, за що в кінцевому підсумку розплачується споживач. Ми викривляємо в той або інший спо-

сіб ефективність галузей, тобто створюються штучні умови для відпливу капіталу до фактично нерентабельних галузей.

Забезпечити економічну стабільність держави, реальну підтримку вітчизняного виробника можна лише через проведення єдиної державної політики, спрямованої на вихід з кризи, стабілізацію економічної ситуації. Це може бути національна стратегія економічної безпеки, яка матиме коротко-, середньо- і довгострокові цілі та конкретні механізми їх досягнення. Крім того, необхідно забезпечити постійний моніторинг з боку відповідних державних структур за реалізацією цієї стратегії. Розвитком стратегії має стати створення відповідної нормативно-правової бази, яка встановлюватиме основні критерії економічної безпеки й регулюватиме діяльність суб'єктів економічної безпеки [9].

Короткострокове, або емпіричне, державне регулювання – це комплекс антикризових і антициклічних заходів держави, спрямованих на пом'якшення наслідків економічної кризи, згладжування циклічного характеру розвитку економіки в цілому. Характерною рисою короткострокового регулювання є те, що його заходи застосовуються разом з накопиченням кризових явищ і розвитком самої кризи, а тому заздалегідь не плануються. Серед головних опосередкованих інструментів впливу – державні закупівлі. Безпосередніми об'єктами поточного емпіричного регулювання є попит, зокрема обсяг платоспроможного попиту і пропозиції, тобто інвестиційні дії компанії.

Антиінфляційна політика є важливим компонентом усього комплексу методів державного регулювання економіки країни. Важливу роль у ній відіграє регулювання державних витрат і надходжень до державного бюджету. Так, якщо інфляція починає зростати швидкими темпами або має місце значний інфляційний розрив, держава вдається до заходів, спрямованих на зменшення розмірів реальних прибутків, за допомогою яких досягається обмеження споживання, а отже, й попиту. Наприклад, в Україні індекс інфляції споживчих цін у 2008 р. становив 22,3%, середньорічний темп зростання досяг 25,2% і порівняно з 2007 р. збільшився вдвічі. Отже, положення Постанови Кабінету Міністрів України № 1036 [6] виглядають цілком логічно. Згідно із цією Постановою, однією з вимог є забезпечення взяття з 1 січня 2009 р. бюджетних зобов'язань за загальним фондом державного бюджету на 20% менше середньомісячних планових призначень 2008 р. за видатками на утримання органів управління; зменшення у 2009 р. на 30% порівняно з 2008 р. видатків на підвищення кваліфікації працівників; припинення до кінця 2009 р. оновлення за рахунок коштів загального фонду держа-

вного бюджету комп'ютерної техніки. Такими кроками наша держава обмежує державні видатки і тим самим зменшує попит на роботи, товари й послуги. Через скорочення попиту на товари, роботи і послуги мають зменшуватися ціни на предмети закупівлі при проведенні тендерів, але до участі в тендерах запрошуються тільки виробники товарів, надавачі послуг і виконавці робіт, тобто штучно обмежується конкуренція, а ціна, звісно, не буде зменшуватися у зв'язку із світовою економічною кризою. У цьому випадку регулювання державної економіки, на нашу думку, не буде спрямовуватися на подолання кризи, підтримка одних суб'єктів господарювання призведе до згортання роботи інших та зростання рівня безробіття.

Як зазначалося вище, одним із важелів опосередкованого інструменту впливу на кризу в країні є державні закупівлі. Якщо звернутися до розгляду законодавства про держзакупівлі, то воно знаходиться у перманентній кризі з часу прийняття першої редакції Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" [3]. Скоріш за все, шведська модель закупівель, яку намагалися запровадити у вітчизняних умовах розвитку ринку та економіки з 2000 р., не спрацювала. Преференції, які передбачалися виробникам та підприємствам інвалідів, були скасовані у 2007 р. З 2 квітня 2008 р. замість Закону "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" набуло чинності Тимчасове положення про державні закупівлі. За короткий час було прийнято декілька постанов Кабінету Міністрів України, які мали безпосереднє відношення до регулювання державних закупівель. Чинна Постанова Кабінету Міністрів України № 921 (зі змінами) [7] повернула протекціонізм певної групи суб'єктів господарювання та надала можливість участі у торгах безпосереднім виробникам.

Закріплюється ця норма положенням пункту 61, у якому на замовника торгів покладається обов'язок відхилити тендерну пропозицію, якщо учасник не надав документального підтвердження того, що він є вітчизняним виробником товарів, виконавцем робіт і надавачем послуг або його офіційним представником (надалі виробник), а у разі, коли товари, роботи і послуги не виробляються (не виконуються, не надаються) на території України, – виробником товарів, виконавцем робіт і надавачем послуг або їх офіційним представником.

Переймаючись долею вітчизняних виробників, Верховна Рада України прийняла Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо мінімізації впливу фінансової кризи на розвиток вітчизняної промисловості" від 18 грудня 2008 р. № 694-VI [2], у якому, згідно з прикінцевими положеннями, з метою захи-

сту вітчизняної економіки від наслідків світової фінансово-економічної кризи тимчасово, до 1 січня 2011 р., встановлено, що закупівля товарів, робіт і послуг за державні кошти здійснюється у вітчизняних виробників цих товарів, робіт і послуг (юридичних та фізичних осіб), крім товарів, які не виробляються в Україні. Виходячи з цієї норми, встановлюється виключне зобов'язання закупівлі за державні кошти товарів, робіт і послуг у вітчизняних виробників. Але з 14 липня 2009 р цей Закон припинив дію на підставі Рішення Конституційного Суду України від 14 липня 2009 р. № 18-рп/2009 [8]

Незважаючи на те, що цим Законом дії замовника щодо закупівель більше не обмежуються, слід пам'ятати, що Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти залишається чинним. Отже, за державні кошти можна купувати товари, роботи і послуги або тільки українські (вітчизняні) у виробника та його офіційного представника, або іноземні, якщо вони не виробляються в Україні. Багато питань виникало раніше при проведенні процедур закупівель та застосуванні цієї норми й визначенні терміна "вітчизняний виробник". Кабінет Міністрів України прийняв 24 червня 2009 р. Постанову "Про внесення змін до Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" № 647 [5], у якій визначив термін "вітчизняний виробник" – фізична чи юридична особа, яка здійснює на території України виробництво товарів, виконання робіт чи надання послуг. Важливим також є те, що визначено документи, які підтверджують статус вітчизняних виробників або їх представників, дилерів, дистриб'юторів.

Відповідно до пункту 24-1 Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2008 р. № 921 (із змінами в редакції Постанови № 647 [7]), з метою підтвердження статусу вітчизняного виробника учасник подає замовнику засвідчені у визначеному порядку копії установчих документів юридичної особи (свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи – підприємця), а у разі закупівлі товарів – також свідоцтва про присвоєння товару штрихового коду GS1, або сертифіката продукції власного виробництва, або іншого документа, який підтверджує, що учасник виробляє товар, який є предметом закупівлі.

Таким чином, перелік документів, які підтверджують статус вітчизняного виробника товарів, не є вичерпним, що зазначається й у Листі-роз'ясненні Міністерства економіки України щодо закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти у вітчизняних виробників від 5 серпня 2009 р. № 3303-27/696 [4].

IV. Висновки

Отже, головною метою державного втручання в економічний розвиток є забезпечен-

ня безперервності процесу відтворення національного господарства як єдиного цілого, досягнення економічної ефективності на макrorівні. Її реалізація здійснюється через свідоме визначення суспільних потреб, можливостей і шляхів їх задоволення.

Цілком зрозуміло, що під час кризи в Україні, яка вже триває більше року, треба використовувати засоби сприяння вітчизняному виробникові щодо регулювання ринку товарів, робіт і послуг.

В умовах фінансової кризи зроблено перший крок для підтримки української економіки і вітчизняних виробників. Але не треба забувати, що виважена конкуренція на ринку держзакупівель є безсумнівним благом для споживачів – розпорядників державних коштів, оскільки в кінцевому підсумку вона сприяє підвищенню якості товарів і зниженню цін на них.

Література

1. Государственное регулирование экономики : учеб. пособ. / Г.И. Черкасов, В.М. Колтунов, А.М. Желтов, В.М. Непомилуев, Е.Н. Кириллов. – Н.-Новгород, 1998.
2. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо мінімізації впливу фінансової кризи на розвиток вітчизняної промисловості" від 18.12.2008 р. № 694-VI // Урядовий кур'єр. – 2009. – 3 лютого.
3. Закон України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" від 22.02.2000 р. № 1490-III (із змінами, внесеними згідно із Законом № 2188-IV від 18.11.2004 р.) (Закон втратив чинність на підставі Закону № 150-VI від 20.03.2008 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.1739.0>.
4. Лист-роз'яснення Міністерства економіки України щодо закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти у вітчизняних виробників від 05.08.2009 р. № 3303-27/696 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tender.me.gov.ua>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" від 24.06.2009 р. № 647 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.procurement.in.ua>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про деякі питання організації бюджетного процесу" від 26.11.2008 р. № 1036 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fairlaw.in.ua/tender-113.html>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України № 921 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" від 19.11.2008 р.

- № 1017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fairlaw.in.ua/tender-50.html>.
8. Рішення Конституційного Суду України від 14.07.2009 р. № 18-рп/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fairlaw.in.ua.

9. Соснін О. Захист національного товаровиробника як основна складова національної безпеки / О. Соснін // Вісник НДФІ. – 2002. – № 12. – С. 21–24.

УДК 351.824:339.92

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Коваленко Є.О.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

In article is analyzed modern condition of state industrial policy of Ukraine and trends its improvement in a context of Europe integration. The necessity of changing the existing approaches to the formation state industrial policy considering European aspiring of Ukraine has been revealed.

Анотація

Проаналізовано сучасний стан промисловості України; визначено недоліки у формуванні та реалізації державної промислової політики; запропоновано нові шляхи формування державної промислової політики в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова

Промисловість, державна промислова політика, європейська інтеграція, промислова інноваційна політика.

I. Вступ

Стратегічний розвиток України значною мірою залежить від місця, яке зможе зайняти її промисловий комплекс у системі міжнародного поділу праці, від конкурентної стратегії держави. При цьому промислова та зовнішньоекономічна політика держави мають бути тісно пов'язаними та спрямованими, насамперед, на підвищення ефективності й конкурентоспроможності промислового виробництва.

Промисловий комплекс України є пріоритетною галуззю національної економіки. Вона забезпечує ключові інтереси країни, її безпеку, підтримує культурний та соціальний рівень життя нації. Саме цей сектор створює майже половину ВВП країни та забезпечує чверть усіх зайнятих у галузі економіки робочими місцями. Промисловість є активним агентом зовнішньої торгівлі України. Цей потенціал може перетворити вітчизняну промисловість у найголовніший економічний важіль і джерело інноваційного відновлення всіх сфер суспільства. Швидке його залучення – ключ до реального поліпшення соціально-економічного стану Украї-

ни та необхідна складова євроінтеграційних прагнень нашої держави.

Визначальним фактором розвитку промисловості є забезпечення ефективної державної промислової політики та розроблення необхідних нормативно-правових документів.

II. Постановка завдання:

- провести аналіз сучасного стану промисловості України;
- визначити недоліки у формуванні та реалізації державної промислової політики;
- запропонувати нові шляхи формування державної промислової політики в умовах європейської інтеграції.

III. Результати

На сьогодні не існує однозначної відповіді на питання про те, якою має бути державна промислова політика в Україні і яка модель її реалізації в умовах європейської інтеграції. Не розроблено комплексного підходу до реалізації механізму здійснення державної промислової політики в умовах європейської інтеграції.

Мета розвитку промисловості полягає у створенні сучасного, інтегрованого у світове виробництво промислового комплексу, здатного в умовах інтеграції розв'язувати основні завдання соціально-економічного розвитку та утвердження України як високотехнологічної держави.

Сучасна державна промислова політика має значною мірою створити умови для трансформації промислового комплексу й виконання покладених на нього функцій, зважаючи на умови європейської інтеграції.

Проблеми формування державної промислової політики розглядалися в працях В. Бабича, Л. Воротиної, С. Гливленко, С. Зінухова, В. Іванова, В. Любимова, В. Мильника, М. Рогози, Б. Титаренко, В. Чайковської, С. Чернишова, І. Черноруцького та ін. Питанням визначення державної політики розвитку промисловості присвячені наукові праці А. Гальчинського, В. Геєця, А. Кінаха,